

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 10.

V Ljubljani, 15. maja 1876.

Tečaj XVI.

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

VIII.

Izhlapljive tvarine.

Ljud. Dosihmal sem vam dokazal v nekaterih izgledih, da vsako naravsko ali prirodsko telo, kadar se spreminja v sopar, veliko toplote veže, ali je potrebuje. Danes bomo nadaljevali. Tedaj, kadar se telo le počasi v sopar spreminja, svoji okolici le polagoma odteguje toplote, kolikor hitrejši pa se to godi, toliko hitrejši se tudi okolica razhlaja in primankljej toplote se tolikanj bolj občuti.

Učen. Nekaj bi še rad prašal. Kako pa je to, da nekatera telesa zginejo, na pr. kafra. Naša mati so je imeli nekoliko v škatljici v papirji zavite, pa je bilo je zmiraj manj — in pravijo, da kar zgine — pa tudi imamo pregovor, kadar koga hitro zmanjka: zginil je kakor kafa.

Ljud. Prav je, da poprašujete take reči, katerih ne razumete. Res je, da kafa zgine, ali kam gre? kaj se je ž njo zgodilo? Do sedaj sem vam razlagal, da se tekoča telesa spreminjajo v sopar, toda ne le ta, celo tudi trdna se izhlapujejo in sicer nekatera prav hitro. Med temi je ravno kafa. — Kaj se toraj godi, kadar gine? — nič drugega ne, kakor, da se spreminja v sopar. Kakor kafa, se izhlapuje tudi jod, nek hud strup, zraven pa tudi imenitno zdravilo, ki ima posebno zoperen duh; pa tudi led se izhlapuje, če tudi se ne spreminja v vodo — da, skoraj gotovo je, da vsa telesa, tudi kovine, se že pri navadni toploti morejo izhlapovati, se vé, da se vse to le počasi godi. — Kafa, jod i. dr. pa se, akoravno trdna, vendar hitro spreminjata v sopar, zato se moreta le v dobro zaperti posodi hraniti. Pa tudi med tekočinami se nekatere

prav hitro spreminjajo v sopar, na pr. éter, alkohol, amonijak, žvepljena sokislina, i. dr. (se ve da, teh tvarin še ne poznate, vendar si pa to lahko zapomnite, da se hitro izhlapujejo), toraj tudi hitro veliko toplote vežejo in okolico nagloma ohladijo. Če vzamemo podolgasto ozko steklenico, tisto napolnimo z vodo, okoli nje pa ovijemo vate, katero počasi močimo z žveplenim éterom, tako bode voda v steklenici zmerznila, ako jo sem ter tje gibljemo, ako pa v vodo vtaknemo drat, in ga vzamemo iz steklenice, zapazimo, da se njega derže ledene iglice. To se zgodi tudi po letu v najhujši vročini. Zakaj voda tako hitro zmerzne? Glejte zato, ker žvepljeni éter se kaj hitro izhlapi, pri izhlapovanji pa veliko toplote veže, to odtegne steklenici, in ta je odvzame vodi; kadar se pa vodi veliko toplote odvzame, mora zmerzniti.

Učen. Ali so morebiti to tiste copernije, o katerih toliko govorijo, da jih v viših šolah vganjajo?

Ljud. Skoraj gotovo, kajti prostemu ljudstvu je to gotovo nerazumljivo, kako da bi se voda mogla pri hudi vročini v steklenici spreminjati v led, in od tod mislim, govorica, da se v sedmi šoli uče coprati, in da delajo točo. Še bolj gotovo, in še več ledu se pa naredi, ako se v skledici postavi voda pod poveznik, izpod katerega zračna sesaljka zrak izserka, tako da ga pod poveznikom ni skoraj nič. V drugi skledici, malo večji, pa se tudi pod poveznik postavi žveplena kislina. Voda v skledici se hitro spremeni v sopar. Žveplena kislina sopar hitro poserka, da se iz vode drugi novi sopari morejo narediti, in ker se pri hlapenji toplota veže, si hlapeča voda sama sebi toliko toplote odvzame, da zmerzne.

Učen. Kaj pa je vender ta žveplena kislina?

Ljud. Ker ravno o njej govorimo, naj vam le nekoliko povém. Ako žveplo na zraku ogrejemo, začne goreti z modrim plamenom in razvija se rézen in dušéč plin brez barve, to je žvepljena sokislina. Na zraku si privzame še počasi kisleca, ter postane žveplena kislina. Vodeni pari primešana je tekočina brez barve in brez duha, jako je kislá in jedka, posebno pa pohlepna po vodi, ako le more, si prisvoji še več vode. Iz vlažnega zraka, iz rastlinskih in živalskih tvari hlastno vodo poteguje na-sé, pri tem razdeva in zogleneva vse organske tvari. In ravno zarad te pohlepnosti do vode, se postavi pod poveznik pri zračni sesalki, da vodenó paro hitro na-sé potegne, da se voda tolikanj hitreje more izhlapiti. Nevešči in neoprezni pa si vtegne z žvepleno kislino veliko škode narediti. Z žvepleno sokislino se tudi garje preganjajo in slama, volna in perje se z njo béli.

Učen. Zdaj bomo že ložej razumeli, kako da morejo tudi po letu umetno led narejati. Sicer ste nam že to povedali, ko smo se o ledu menili, a takrat pa se nam je še čudno zdelo, kako bi to bilo mogoče?

Ljud. Ravno te hitro izhlapljive tvari delajo po letu led. Zato

se rabi snov „amonijak“ imenovana. To je neka hlapna spojina dušča z vodencem. Plin sam je brez barve, hudega bodečega duha in peče v oči. V zahodih, na straniši je zlasti o vlažnem vremenu prav zoperen duh — to je amonijak. Tudi po konjskih stajah se dela v velikej množini iz gnjijoče vode. — Merzla voda hlastno požira amonijakov plin, gorka voda pa ga le malo obderži. Stroji za led delati so toraj tako napravljeni, da se veliko močno zgoščenega amonijaka hitro more izhlapiti, pri tem izhlapovanju veže veliko toplote, katero odvzame vodi, ki je z amonijakom skupaj v tistem prostoru. Pretečeno poletje je v Parizu družba za napravlanje ledu imela dobro kupčijo z umetno narejenim ledom, katerega je v posebnih posodah z ozkim vratom prodajala po gostilnicah. Gostje, ki niso vedili, da je led umetno narejen, so se čudili, kako je mogoče debeli kos spraviti v posodo s tenkim vratom. Nareja pa družba led na poprej omenjeni način: Žveplena kislina pod poveznikom namreč poserka sopar dvigajoč se iz vode, ki se hitro izhlapi in sama sebi toliko toplote odvzame, da zmerzne. Voda zmerzne poprej, ko v eni minuti, naj posoda tudi nad liter derži. Tako napravlanje ledu kaj malo stane, ker se že rabljena razredčena žveplena kislina vendar še za druge reči da porabiti. Da se res več toplote veže, in da hitro izparujoča telesa dosti hudi mráz napravijo, tega se prepričamo, če na eno roko denemo nekaj kapljic vode, na drugo pa nekaj kapljic étera. (Eter je kakor voda bistra, jako hlapna tekočina, je jako oživljajočega predorljivega duha, znanega po Hoffmanovih kapljah, ki so zmes 1 dela étera in 2 del vinskega cveta. Eter se ne meša z vodo, solí se v njem ne topé, smole pa skoro vse, ravno tako tolšče. Rabi se pri zdravilstvu in pri mnogih kemičnih operacijah. Človek, ki soplje eter v se, izgubi zavednost in čutnost.) Oba, voda in eter se izparujeta, na obeh rokah občutímo mráz, toda na roki, ktero smo pomočili z éterom, je mráz veliko bolj občutljiv, kakor na drugi z vodo pomočeni. Zakaj se to zgodi, lahko razumete. Eter se veliko hitrejši izhlapi, več toplote veže, in hujši mráz napravi. — Povejte mi, ali je mogoče, da se roka ne poškode, če se mokra ali potna hitro vtakne v raztopljene kovine?

Učen. Mogoče je, — zato ker se voda na roki, kadar se v raztopljeno kovino vtakne, v hudi vročini spremeni v sopar — in takrat veže toploto, ki jo odtegne roki, da se ohladi in vročine iz raztopljene kovine ne čuti.

Ljud. Dobro! Toda roka se mora kaj hitro odmakniti, sicer bi tako visoke toplote, kakoršno imajo raztopljene kovine brez škode ne mogla preterpeti.

Otec

Marko Pohlin.

VIII.

Qui legis ista, tuam reprehendo, si mea laudas
Omnia, stultitiam: si nihil? Invidiam.

Tako je na čelo zapisal tudi knjigi „Glossarium Slavicum“ l. 1792, kjer razkazuje prav posebno svoje čudovito jezikoslovje ter pojasnuje besede naše iz hebrejskega in arabskega, iz gerškega in latinskega, iz romanskih in germanskih jezikov in celó narečij, na pr.:

Ajd, germ. Heyde, a gr. α privat. et εἶδω, video, quasi caecus, non videns Deum in creatis. — Aldov, verbum vetus Illyricum, a verbo dam et al, q. d. hoc ego habeo, sed eo me privo, et Deo do, offero. — Arreč, vox genuina ex verbo as ur, Ursprung s mutato in r ob faciliorem enunciationem sequentis compositionis membri, nempe: reč, Sache, quod et germani habent Ursache. — Aržat a gr. ἀρχος vel ἀρχικος, vas vimineum. — Ašteržel ab as, in die Höhe, et deržim.

Baba eine Puppe der Kinder; babem, babeca apud Carniolos habent duplicem significationem, nempe: Hebamme et Großmutter; babura, babuška, q. d. horribilis ut pediculus vetulae, a baba et uš. — Bâram vindicum verbum a germ. wahr, ist es wahr. Carnioli habent prašam: Croatae pitam. — Barovnice, melius borovnice a bor, ubi solent crescere. — Bevka, melius wewka a wêl, albus; quia pediculi albi sunt, et pulices nigri. — Blagu, lat. bona: germ. Güter, vindis interamnensibus, ait Poppovitsch: bonum mobile aequae, ac immobile; Carniolis merx; Croatis pecus, uti latinis pecunia. Dialecti significationem variant, quia variis provinciis variae sunt opes populis. Carniolis negotiatoribus merces; Vindis cultoribus agrorum fundi; Croatis pecudum et jumentorum curatoribus pecora. — Božam, pobožam a Buh, iz Bogam tolažem. — Briul, Friul, lat. briulum, gall. breuil, ital. broglio, angl. broel, germ. Brühl. — Buque, germ. Buch, vide buka; quia veteres in corticibus arborum, fagi, betulae etc. scribebant, et talia folia compacta a buka vocabant bukve seu buque.

Cyrillus (Sanctus) Kyrul putant quidam a Romanis Irillus, et ad pronuntiationem facilitandam ab aliis Cyrillus, quod Illyricorum fuerit Apostolus et Episcopus, ita vocatum; domi enim apud suos Constantinus vocabatur. Et hoc non abs re; quod literas illyricas suos docuerit, quae Cyrillicae, quasi Illyricae vocantur. Slavi eum suo idiomate Čarha, quod cum Čerka (litera) consonat, vocabant. Aberrant, qui a Cyrillo Illyricos fuisse dictos autumant; cum longe pluribus seculis ante nomen Illyricorum in orbe esset notissimum. Ex derivatione graeca Κύριος (Dominus)

significaret Cyrillus, quasi parvus Dominus, et Illyrii Dominantes, potentes. Quod non esset absurdum ominari.

Dimla se meni, a dim, ut germ. habet proverbium: Es nebelt mir. — Dôb: hung. dub. Antiquis erat quercus bona arbor; quia primum mortalibus victum dedit ab hebr. tobh vel tov bonus; unde et dobr bonus a Slavis derivatum est; dobrava, silva quercina, utique a dôb. — Dovžekar, non a dolg (debitum), alias scribi deberet dolžekar; sed a dovêl, multum, et žveka garrit, blaterat fallendi causa. — Dvohomim, dvomim a dva et umim, sicut in lat. dubius inter duas partes positus.

Erbas, melius verbas, a verba; quia ex salicis viminibus corbes flectuntur. — Erja, etiam arja, a lat. ardeo, vel gr. *ἀρσισβη* aerugo. — Eč frater patris mei, probabilius ab oče permutato o in e, quasi očeč parvus pater.

Fèrja tertia pars cohortis: ferjânc ductor talis cohortis: ferjančeč diminutive, quasi subdux germ. Sergeante. — Frata vide ratam, cujus est contrarium, vel negativum. Tu njega frata, kar njemu narata. — Friškove a gr. *φρίξ*, ein Schauder, horror, qui praetereuntes occupat.

Gajam, simplex exolevit, in composito negativo nagajam est in usu. — Gluh ab uhu et gulem hebeto. Valesianis chlust auris. — Godernam, a godem, est onomatopoeia; quia in barbito gravi ludens murmurat potius, quam canit. — Gojzd a gost dicht. — Govedinar (vulgo goldinar) germ. ein Gulden; quia bovis figuram praesetulit haec veteris pecuniae species. — Graja, germ. super. ein Greinendes, a gr. *γρᾶῖα* anus, vetula, quae cuncta carpere solent. — Grudem, lat. rodo, unde Grudn, priscis Slavis Krode Saturnus tempus edax rerum.

Hlače deducunt aliqui a latine caligae; sed verius ab antiquo lačem, slačem; prisci enim Slavi et Illyrii omnes caligabant pedes usque ad lumbos, ut etiam hodie gestant Croatae. — Hlepim a hleb litera leni in asperam mutata. Vaporem noviter pisti panis quoddam feminarum genus appetit odorare etc. — Hostel, ein Hayn, a hosta, est fanum in luco.

Jederce, a jed, quod nucleus ab animantibus edatur. — Jéréb onomatopoeia, conclamans, convocans gregem. — Jęteka, germ. Hektik, lat. hectica, a jem, quia aegrum exedit. — Ihtem se: Austriaci dicunt hegetzen; est onomatopoeia.

Kaldov ab aldov, seu dar, et kôlem klati: germ. blutiges Opfer. — Kavarna Arrest a varijem; idem vocabulum et Moschovitae usurpant; germ. Kasserne: affine lat. caverna. — Kert a kryem, quod se sub humo abscondat. — Klavorn hebr. chala aegrotavit, q. chala varn, morbum metuens. — Klobasa in vocabulario Hung. Viennae 1554 impresso kolbas, gall. colebasse, Jonaskürbifs. — Kloš ab uš et kôlem, quia dolenter mordet. — Kmet Polonis et Bohemis baro; gr. kamno laboro, kmetos

elaboratus. — Koleduva ab okoli et dva; quia unus praecinere solet antiphonam et duo vel plures prosequuntur. — Kopriva a gr. *κοπρία* stercus quod ad sterquilinia crescunt. — Koštamaja ab ital. gusto mio. — Kraže in proverbium assumtum; križe kraže, qualia omnes linguae habent, ut germ. kribes krabes etc. — Krat consonat cum hunico kor tempus; sicut a Stund germ. ajunt itzund.

Lastovca conformiter quidem ad radicem graecam loquor, garrio, sed communius glastovca a glas, vox. — Lebam vindicum a germ. leben, wohlauf leben, schwelgen. — Leškačem, lešketam, a blisk prima litera absorpta. — Lisica a lisa, stria in fronte; alias a gr. *ἄλσσω* capio, quasi astute capiens bestia. — Lykof, melius lijkop a lij et kop kauf, mercipotus habet Haltaus.

Malik conformiter ad radicem scribi deberet molik a môlem; quia vero molik amatorem sonat, idolum per a scribendum recte jubetur; Hebraeis erat Moloch. — Maškara ab arabico mascara Spiel; nos ex materna lingua deducamus a mažem, quia personati primitus non erant larvati, sed variis coloribus facies pingebant, quod etiamnum plebs in pagis facere solet. — Mačoha (cynosbatus) a mačka, quia affricando vulnerat ut catus; vel per similitudinem ad novercam. — Mědved, huny. medve: a med (mel) quo libenter pascitur, et vad Hungaris fera etc. — Mejnam a mejn (minus) quia in permutatione pecuniarum plerumque ex una parte minor specietenus v. g. pro floreno 60 cruciferi acquiruntur et permutantur. — Mejsc a mejn (minus) vel mejnam, spreminam (muto), quia luna varia solet apparere; unde et Vindi mejnsec et mejsenc enuntiare cosuescunt. — Mešetar quasi v' mejs govorit; v. mušetar, a muša vacca senescens efoeta ut kluza equus clitellarius, quia plerumque in venditione equorum assumitur. — Moj, antiquitus scripsere et mvoj, sicut tvoj et svoj etc. — Mojškra a moj et škric, quae conducuntur, ut telam in frustra conscissam in usum vestimentorum consuunt. — Mojstr, quasi moj sturnik, quod et in latīno nempe magis instruit, et in germ. sonat a meist, id est: ab antiquo positivo meh v. mei (magnus, praestans) et er (ille) quasi dicas: ille est praestans, ego sum discipulus ejus. — Mokoš, quasi mokra kokuš.

Nadnyca, nadanica, a na et dan, diaeta. — Nejtilu, a nej permissivo et tily gliscat, succendatur. — Nęmc ob Asce Nec, ultima syllaba retenta, litera m interjecta. Priscis germ. Nemet magnum sonabat. Wachter Nimis: Hung. Nemet. — Nevesta, quasi nesciens virum.

Oblâda ex oblast, quasi oblast dam. — Ohrovť a germ. quasi auch Kraut. — Orjak, melius gorjak a gorra; ut mons gigas alios supereminet. — Ossebenek quasi ob sebi, ob svojem živí; sabenek hebr. sabal habitavit.

Pavc forte a palca, uti quidam scribunt palc: sicuti germ. Daum

a Stamm, Stumpf derivatum putant. — Persegam, quasi k' persam, na perse segam; vel perst stegam, quorum utrumque jurantes facere consueverant. — Pirh, fors a pirje, quod varia inscribebantur ovis paschalibus; ex eadem ratione et pirkelc, quasi acu pictum. — Podgana a pod germ. Boden et Gan, ambulare, Gang ambulacrum, ubi subtus morantur glires: Hung. patkan. — Pomada quasi pomaža a mažem ungo. — Povajncam quasi v' ajn (v' njega) zijam. — Pridega a pridem ut lat. concio a cieo. — Prôsenc a sencé; quia Janus bifrons figuratur.

Raj, quod kray, ditio, regnum, k absorbto. — Rajkel Radelführer; porajkel germ. Reitel, Packreitel. — Ravs, kavs, propria sunt linguae carniolicae, qualia verba omnis lingua habet, uti germ. Zick Zack etc. — Repar a rep, quia est quasi cauda adjecta ad grossum, et caudam leonis referebat; repenčem quasi caudam extendere et girare. — Rog prima syllaba latinae vocis cornu retrograde versa: vel germ. Horn, unde et quidam Carnioli enuntiant rôh pro rôg.

Zakon, Illyr. lex; quia primariae leges in voluntaria obligatione et limitatione consistebant. Vetus et novum testamentum longissimo tempore abhinc zakon vocabantur, quia Deus foedus cum suis adoratoribus iniit. — Zatišje a tišim, vel a dušim, quod spinae et fruteta nil aliud sinant succrescere. — Sel a pošlem, vel sem šl praeterito, ivi. — Želod a želim, quia Japides glandibus vescebantur, et id eo eis esca desiderabilis; želode, quasi escae, videlicet ex glandibus paratae, receptaculum. — Šepast, quasi že otše pasti. — Špel (lingua), slavenske špel lingua slavica, dialectus, a pojem, spejl cano, accentus. — Štacuna, štacunar, et per syncopen štacnar, a stojim infinitivo statim, quia ad nundinas stare primitus, sicut modo in suis tabernis sedere solent, eosque germ. Buden- Ladensitzer vocant. — Štokanda a stokam, quia in custodia detenti gemunt; stokanda germ. Stockhaus. — Župán, etiam sine sibilo zupán, hebr. et chald. sav senex a radice subh canescere et Slavico pan (dominus), significaret ergo zupan quasi sub — vel condominium: communiter sunt iudices pagorum suorum, qui germ. Schulze dicuntur; hebr. schophet iudex; Scapini, quasi Scamnini (a scamnis) Schöpfe, Chefe in jure Saxonico dicuntur; unde carnioli similitudinarie vocant župânc Schuhfleck, quasi in sustentaculum et commissuram adhibitum. — Ziba erat idolum veneris priscis Slavis, unde zibel, ziblem. — Skaldič a skala (petra) Druidae, Bardi; cf. Koluger, koledneki. — Slapot ex pošlem, vel grem praeterito poslal, šl, et pôť quasi poslân pôť. — Solata, germ. Salat. quasi sale condita herba. — Solza a sol, quia lacrymae salsae sunt. — Soržeca, ex erž permutato e in o, et pšenica ommissa media syllaba. — Stejska Vindis aquaeductus ad molendinum; Carniolis râke.

Tavlam simplex duntaxat in compositis viget obotavlam se: infer. Sax. taueln, usurpant pro zaudern. — Temé a gr. θεμελιον fundamentum

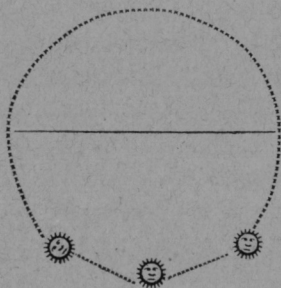
per antiphrasin. — Terska, a res et kôlem diffindo. — Tok lat. sic ita. — Tôler germ. Thaler, von Joachimsthale, ubi hanc monetam primus comes a Schlick communi omnium acceptatione et laude anno 1518 in magna copia cudi curavit. — Tork a terem, quia Mars omnia frangit et devastat. — Tovarš, a varijem, quasi custos alterius; melius est enim duos esse simul, quam unum Eccl. 4, 9.

Vavpet quidam deductum vult ab upyem clamo, quia laborantibus angariam continuo inclamat et ad laborandum perurget. — Vigred vindicum ad similitudinem nograd; Carnioli habent vert. — Vice ignotae quidem radicis; quo tamen non obstante, non vides, quomodo quidam Vindi derivatum velint a germ. Hitze, et ideo etiam ita scribunt Hize, ni forte illi insistant, quod animae in purgatorio igne ut aurum purgentur. Abundet, pace mea, quisque suo sensu. — Urême dubio procul ab ura, quod tempus horas absorbeat. — Uržoh vindicum et in Carniolia prevaluit a germ. Ursache, rejecto vocabulo arřeč.

Werv aliis berv; ita et Wesnica aliis Besnica, et Basnica; wile a lat. vigiliae et exequiae mortuorum. — Wogam Poppovitsch praetendit esse germ. folgen obtempero, quasi folgam. — Wreg, unde germ. Berg per metathesin. — Ydria nomen civitatis deductum a gr. Hydrargyros Quecksilber, propter celeberrimas Mercurii fodinas. — Cavfam ab illyrico ufam spero, quasi za ufam despero, incipio spe cadere; germ. super. zaufen. — Cesar hebr. cascher a r. caschar rectus. — Čelada, a čelu, quasi frontis praesidium aut tegumentum. — Čotara a sod (dolium), quia est majus vas accedens ad dolium. — Čuk, a voce čuk čuk, quam avis ejulando edit: Bononiensibus giu. — Čunata gall. cabinet; quidam deductum putant a čujem vigilo et germanico Nacht, quod contrariam innuit significationem; quis enim in cubili de nocte vigilat? Radicem prodit vox priscis germanis usitata, et a Slavis mutuata: Kemnate a kamen, quasi kamnata; similia enim cubilia ruri ex lapide aedificantur, etsi domus caeteroquin ex lignis et tignis sit fabrefacta.

Nazorni nauk.

N o č.

Svetlo solnce se je skrilo,
Vse na svetu potihnilo
Vse odeva tiha noč,
Da zaspati nam je moč.

Po dnevu smo se pošteno trudili, upehani smo. Na večer smo trudni, počitka si želimo. Bog nas je po dnevu ohranil pri

zdravji, nam podelil moč v delo, nam dal priliko, da smo se kaj naučili, prijazno solnce nam je sijalo in nas razveselovalo, — veliko dobrega nam je Bog po dnevu skazoval.

Kdor nam kaj dobrega stori, temu smo dolžni zahvaliti se. Bog nas ne potrebuje, niti ne moremo ničesa zahtevati od njega, pa nam je vendar toliko dobrega storil. Dolžni smo mu tedaj hvaležnost.

Po noči, ko spimo in se ne zavedamo, nas le Bog more ohraniti pri zdravji in življenji, pokrepčati našo moč, ter obvarovati nas nesreče, — nagle in neprevidene smerti. Tedaj nočemo nikdar končati ne dneva ne večera, v katerem bi Boga ne prosili, da bi varoval življenje in zdravje nam in našim starišem, da bi nas pokrepčal in nas varoval nesreče.

Moja glavca je zaspana,
Moja posteljica postlana.
Ljubi angelj varuh moj,
Mene varuj ti nocoj!

Oče! vi mi križ storite,
Mati! vi me pokropite,
Da prav lahko sladko spim
Blagoslov da vaš dobim.

Kdor po dnevu pridno dela, po noči mirno spi. Kdor v potu svojega obraza svoj vsakdanji kruh služi, bolje spi od tega, ki je po dnevu po nepotrebnem čas tratil. Tedaj: Po dnevu pridno delaj, bodeš po noči sladko spal.

Pravijo, da otroci in odrasčeni posebno tačas nemirno spe, ako so zvečer nad potrebo jedli, tudi tačas je spanje nemirno, ako se kdo do sitega naje, preden spat odide. Tedaj: Zvečer ne jej preobilno in ne preveč pozno, potem bodeš mirno spal.

Vam je dobro znano, da hudobni Kajn ni imel pokoja ne po dnevu ne po noči, kako se je prestrašil, ko je listje zašumelo! Hudobno vest je imel. Tako se godi vsakemu, kdor nima dobre vesti. Tedaj: Imej čisto vest, pa bodeš mirno spal!

Po noči imamo oči zatisnjene, a vendar vidimo večkrat v spanju osebe, ki so daleč od nas; vidimo konje in krave, tudi, kadar jih ni v hiši; čujemo godbo, katere nihče drugi ne začuje, da, da, po noči se učimo i. t. d. Kako pa je to mogoče? V spanju sanjamo.

Kar v sanjah vidimo, to ni resnično, to si le predstavljamo. — Kako to? Tega ne bodem razlagal, a na nekaj vas hočem opozoriti. — Nekateri mislijo, da se jim v spanji vse razodeva, kar se jim ima zgoditi, in tedaj pazijo na to, kar se jim bode sanjalo, dostikrat se po nepotrebnem boje, ali tudi zastonj pričakujejo sreče. Nekaj se vam je že gotovo zgodilo. — Ako kdo veliko misli na potovanje, se mu navadno sanja od potovanja. Ako tedaj po dnevu živo na kako stvar mislimo, se nam

rado v sanjah pritakne. Kmetu se sanja od poljedeljstva, obertniku od obertnosti, trgovcu od trgovine. Večkrat se nam tudi sanja od tega, kar smo zvečer govorili. Iz tega tedaj lahko sklepamo, na kar po dnevu mislimo, to se nam po noči sanja.

(Kaj se je sanjalo mladenču Jakobu, ko je iz hiše svojega očeta pred bratom Ezavom bežal?)

Smert in spanje.

Sprehajala sta se po svetu smertni angelj in angelj spavanje. Bilo je večer. Počila sta na griču ne daleč od stanovališča ljudi. Bila je svečana tmina, tudi večerni zvon v daljni vasi je utihnil. Tiho in molče, kakor je že njuna navada, sta skupaj sedela ter se objemala ta dva dobrotna duhova človeštva, in že se je bližala noč.

Zdajci se vzdigne angelj spavanje in razsiplje z mirno roko nevidna zerna zaspanca. Večerni vetrovi so je nesli v tiho stanovanje trudnega kmetovalca. Sedaj objame sladko spanje stanovalce selskih koč, od starčka, ki po palici hodi, do otročiča v zibeli, vse sladko zaspi. Bolnik pozabi svojih bolečin, žalostni svojih britkost, revež svojih skerbi. Vsem se oči zatisnejo.

Dokončavši svoje opravilo, vleže se dobrotljivi angelj spavanja zopet k svojemu resnobnemu bratu. Kadar se jutranja zarja prikaže, zakliče v svoji nedolžnosti, ta čas me bodo ljudje hvalili, kot svojega dobrotnika in prijatelja. O kako veselje, dobro delati, a nevidnemu biti! Kako sva midva srečna! Kako lep je najin poklic! Tako je veselo govoril angelj spavanja.

Smertni angelj ga užaljen pogleda in v njegovih očeh se zasveti solza, — solza, kakor jo prelivajo neumerljivi duhovi. Joj meni, da se ne morem kakor ti, veseliti zahvale. Ljudje pravijo, da sem jim neprijatelj in veselje kalim.

Dragi moj brat! pravi na to angelj spanja, ali ne bode pri vstajenji mrtvih na poslednji dan pravični imenoval tebe svojega dobrotnika in prijatelja? Ali si nisva brata in poslanca jednega očeta? — tako je govoril. Smertnemu angelju se oko zasveti, in prijazno se objameta bratovska duhova.

Šolarska knjižnica.

VI.

Danes opozorujemo naše slovenske učitelje, katerim je do tega, da si z dobrimi in koristnimi knjigami napolnijo šolarsko knjižnico, na štiri prav primerne knjige v ta namen. Te so:

29. a) Slovensko berilo za prvi gimnazijalni razred. V Ljubljani, 1850. Natis in zaloga Jožefa Blaznika. Cena samo 20 kr.

Ta trdo vezana knjiga obsega na 183 stranéh v 8° celih 96 različnih, poučno-zabavnih spisov. Vsi spisi so po svojej vnanjej obliki izvrstni in v národnem duhu jezika izdelani, ter so po svojem zapopadku različnej starosti učéce se mladine popolnoma primerni. Po prebiranju teh spisov se podučevanje v ljudskeji šoli, posebno v tako imenovanih realijah oživi, otročji um se razbistri in njih mlado srcé oplemení. Jezik

v tej knjigi še nij zastaran, ker se tu nahajajo sami izbrani spisi slovečih slovenskih pisateljev.

30. b) **Slovensko berilo za drugi gimnazijalni razred. V Ljubljani, 1852. Natis in zaloga Jožefa Blaznika. Cena samo 20 kr.**

O tej knjigi stoji to, kar smo rekli zgoraj o prvem berilu. Knjiga obsega na 184 stranéh 63 različnih spisov od najboljših slovenskih pisateljev. Beseda je čista in slovniško pravilna. Iz te knjige tudi učitelj marsikaj lahko zajema v svoje lastno izobraževanje.

31. c) **Slovensko berilo za tretji gimnazijalni razred. Vredil Dr. J. Bleiweis. V Ljubljani, 1854. Natis in zaloga Jožefa Blaznika. Cena samo 20 kr.**

V tej knjigi se dobi na 188 stranéh različnega gradiva od najboljših slovenskih pisateljev. Spisi so zelo primerni bolj odraslejši mladini, posebno takim učencem, ki so v ponavljalnjej šoli.

32. d) **Slovensko berilo za četrti gimnazijalni razred. Vredil Dr. J. Bleiweis. V Ljubljani 1855. Natis in zaloga Jožefa Blaznika. Cena samo 20 kr.**

Knjiga ima na 188 stranéh 62 različnih daljših in krajših sestavkov v pravilnej, čistejši slovenščini. To se vé, da to knjigo naj bi čitali le bolj izobraženi učenci ponavljalne šole.

Po našem mnenji bi bile tu omenjene štiri čitanke izvrstne knjige za vsako šolarsko knjižnico. Cena jim je tako nizka, da si je vsaka šola lahko preskrbi. Za 80 kr. se dobijo vse štiri; a to zaradi tega, ker so zdaj na srednjih šolah druga slov. berila vpeljana, tako imenovani „Cvetnik“. A Blaznikova tiskarna ima še precejšno število zgoraj imenovanih beril, ki bi je rada razprodala po nizko nastavljeni ceni. Učitelji ne zamudite te lepe priložnosti in preskrbite si vse štiri čitanke za šolarske knjižnice, zagotovljamo vas, da boste ž njimi mnogo koristili ne samo bolj odraslejši učečej se mladini nego tudi sebi, ker boste v teh knjigah našli dokaj gradiva v porabo pri vsakdanjem poučevanju vam izročene mladine. Želimo, da bi tudi učitelji drug družemu priporočali omenjene štiri knjige, da naša slovenska mladina toliko prej pride do njih.

Dalje priporočamo za šolarske knjižnice tudi:

33. **Očenaš in deset božjih zapoved, razložil Alban Stole. Poslovenil Anton Oliban. V Ljubljani, 1854. Natisnil in založil Jožef Blaznik. Cena 40 kr.**

Ta zares zlatá vredna knjiga ima 14 pôl in razlaga na 294 stranéh v prijetnih pripovedkah „oče naš“ in „deset božjih zapovedi“. Alban Stole, profesor bogoslovja v Freiburgu na Badenskem, spisal je v nemškem jeziku užé mnogo mnogo lepih knjig, vzlasti prostemu ljudstvu v poduk in njegovo dušno izomiko. A v tej razlagi se slavni pisatelj ozira na

vse stanove in okoliščine, na vse navadne strasti in spačenosti človeškega življenja. Hvaležni moramo biti gosp. Olibanu, da nam jo je na slovenski jezik preložil, ker s tem je izvrstno vstregel marsikateremu svojih rojakov. — Knjižica je pisana prav po domače v lahko umljivem jeziku in zelo pripravna, da bi jo otroci doma na glas čitali, posebno o dolgih zimskih večerih. Priporočamo jo gorko za šolarske in farne knjižnice.

34. Miloserčnost do žival. Poduk za mlade in stare ljudi. Na svitlo dan od c. k. kmetijske družbe na Kranjskem. Drugi popravljeni natis. V Ljubljani, 1849. Natisnil in založil Jožef Blaznik. Cena 10 kr.

To je naslov 76 strani debelej knjižici v 8°, ki je užé 1849. leta prišla drugič na svitlo. Knjižica je razdeljena na tri poglavje. Prvo poglavje popisuje božje čudeže pri stvarjenji in ohranjevanji žival in njihove koristi za človeka. Drugo poglavje pripoveduje od trpinčenja živali, od kod trpinčenje živali izvira, kako hudobno da je nedolžne živali trpinčiti in kakšne nasledke da ima. Tretje poglavje našteva pripomočke zoper trpinčenje živali. — Bilo bi odveč, ako bi hoteli o tej knjižici obširneje govoriti. Čudimo se le, kako je mogoče, da se ta knjižica od 1849. l. še nij razprodala. Žalostno pač za našo slovensko domovino, ako tako koristne knjižice, ki se za borih 10 soldov dobé, celih 30 let ležé v prahu brez vse koristi za naš ubogi, zapuščeni národ. Res, da je jezik zdaj užé malo zastaran, a nič ne dé, naša mladina jo bode še ložje razumela in nauki so vendar še vedno isti in to je glavna stvar. — Učitelji ne pustite te knjižice dalje v prahu ležati, podvizajte se in spravite jo v šolarske knjižnice, koristi vam bode obrodila mnogo.

(Vse danes omenjene knjige se dobôdo v Blaznikovej tiskarni po naznanjenj ceni.) —

Dopisi in novice.

Prva učna razstava v Gorici l. 1875. Poročilo razst. odbora. (Kon.)

B.

»Jury« kot učne pomočke ljud. in mešč. šolam »priporočá«:

I. Od razst. *Pichler-jeve vdove & sina na Dunaji*:

Wagner-jeve podobe za nazorni nauk (nemšk. š.). Söder-jevo razdelitev časa (Zeiteintheilung). Schreiber-jeve svetopisemske podobe nove zaveze. Günter-jeve metr. mére in uteži; malo, srednjo in veliko zbirko. Zbirko geom. teles, malo, srednjo in veliko (t. j. št. I. II. III.). Lindner-jevo računanje v podobah. Lüben-ov atlant sesalcev (barvan). Fiedler-jeve anatomske table. Patek-ove navadne barve. Handke-ve polutki, Nemčijo, Avstrijo, Azijo in Afriko. Bauer-jevo

Avstrijo (nemško in herv.). Schotte-jev globus in tellurium. Holle-vo Palestino, Avstralijo in Ameriko.

II. Razst. *Wokulat v Gorici*:

Heimerdinger-jeve kalupe za risanje. Fiedler-jeve in Kundrat-ove anatomske tablice.

III. Razst. *Tempsky-ga v Pragi*:

Patek-ove navadne barve.

IV. Razst. *prof. Spinner-ja v Gradcu*: knjižice za risanje.

V. Razst. *K. Winikar-jeva v Brnu*:

Roller-jeve risarske zgledne podobe (Zeichenvorlagen).

VI. Razst. *J. Giontini-jeva v Ljubljani*:

Kamil Mašekovo šolo za petje (za otroke). Bauerjevo Avstrijo.

C.

„Posebno priznanje“

je razstavna sodnija (»jury«) izrekla 14 osebam in 42 šolam in zavodom. Ti so:

P. n. gg. *Bolle Ivan*, voditelj c. kr. sviloprejskega poskuševališča v Gorici, za svilorejsko-tehnično in znanstveno delovanje. *Castiglioni Viktor*, prof. v Terstu, za šolo raznih oprakov v otroških vertih in za spis »Otroški verti«. *Gallo Anton*, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za računsko mašino in za pisne knjižice. *Goljevšček Anton*, voditelj c. kr. avstr.-ogerske ljudske šole v Carigradu, za računsko mašino. *Hribar Anton*, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za muzične skladbe. *Monà Angelj*, ravnatelj dež. kmetijske šole v Gorici, za posebno veho pri vrenji vina in za pripravo, s katero se vino segreva. *Pich Jožef*, voditelj pripravljavniški v Teržicu (Monfalkonu), za šolske klopí in za reliefne zemljevide. *Pocar Jakob*, učitelj v Strassoldo-u, za slogovne tablice s podobami. *Poniž Ambrož*, učitelj v Rihenbergu, za zbirko gospodarstvenih priprav, vsega pohišja in kmet. orodja v mali obliki, pa za zbirki merčesov in rudnin. *Srebernič Jožef*, učitelj v Čepovanu, za zbirke rudnin, rastlin in semen pa za reliefen zemljevid. *Stegnar Feliks*, učitelj v Ljubljani, za rusko mašino. *Tomšič Ivan*, c. k. vadnice učit. v Ljubljani, za »Vertec« in za druge spise mladini primerne. *Vodopivec France*, c. k. okr. šolski nadzornik, za prizadetje v sestavljanji načrtov za šolske hiše in za zemljevid Goriske dežele. *Zingerle France*, učitelj v Terstu, za prizadevanje v skladanji muzikalij mladini primernih. Gospodična *Emelja pl. Kallmünzer-jeva*, učiteljica ročnih del v c. kr. žensk. izobraževališči v Gradcu, za priprave in tabele za skupno podučevanje v ženskih rokodelih (Massenunterricht). *C. kr. dež. šl. svet v Gradcu* za zemljevid kažoč razredbo šolskih občin. *C. kr. okr. šol. svet okolice Goriške* za inventarije šolsk. priprav in pomočkov, in za okrajne učiteljske knjižnice. *C. kr. svilorejsko poskuševališče* v Gorici gledé na razstavljene prav primerne priprave, naprave, zbirke in na odlične mikroskopične podobe raznih organov zdrave in bolne sviloprejke. *Kmetijska šola deželna v Gorici*, gledé na praktično rabnost raznoterih kmetijskih reči za razstavo primerno odbranih. »*Družba sv. Mohora*« v Celovcu za izdavanje bukev mladini primernih. »*Slovenska Matica*« v Ljubljani za izdavanje bukev

učiteljem primernih. Mestno žensko izobraževališče v Terstu za kvačkanje, pletenje, šivanje platnine, vezenje in križevato šivanje. Mestna dekliška vadnica v Terstu za belo vezenje. *Gojenke otroških vertov v Terstu* za dela s poveršninami, in iz ilovice in pa za izrezovanje. Mestni otroški vert „*alla Madonnina*“ in „*di Rena vecchia*“ v Terstu (za izšivavanje, prebadanje in prepletanje.) Častvr. mm. *Uršulinarice in šolske sestre de „Notre Dame“* v Gorici za zlatovezenje, vozlanje in za nežnine (drobne dela). Šola čč. mm. *Uršulinarec* v Gorici za vozlanje in za kerpanje. Šestrazr. dekliška ljud. šola (mestna) v Gorici za pletenje in križevato šivanje. Zavod za gluhoneme (dekl. oddelek) v Gorici za kvačkanje, šivanje platnine, belo vezenje, križevato šivanje, vozlanje in kerpanje. *Sirotišče* (Contavalli-evo) v Gorici za pletenje, šivanje platnine, za križevato šivanje in kerpanje. Dvorazr. šola v *Gradišči*, enorazr. v *Farri* in enorazr. v *Mariano-u* za pletenje. Enorazr. šola v *Fiumicello-u* za kerpanje. Trirazr. (mešana) šola v *Kobaridu* in enorazr. v (laš.) *Št. Lovrencu* pri Muši za križevato šivanje. Šola čč. sester *Previdnosti božje v Korminu* za šivanje platnine, vezenje in za križevato šivanje. Dvorazr. šola v *Ronkih* za vezenje. Dvorazr. (mešana) šola v *Solkamu* in trirazr. šola v *Teržiču* (Monfalkonu) za šivanje platnine. Dvorazr. (mešana) šola v *Bovcu*, enorazr. (mešana) šola v *Čepovanu*, dvorazr. (mešana) šola v *Cerknem*, c. k. (d.) vadnica in dež. zavod za gluhoneme v Gorici, štirirazr. (deška) šola v *Korminu*, trirazr. (mešana) šola v *Kobaridu*, enorazr. (deška) šola v *Medeji*, enorazr. (dekl.) šola v *Ogleji*, in v *Pieris-ih*, enorazr. (meš.) šola v *Rihenberg-u* in štirirazr. deška šola v *Teržiču* za pisanje — Mestna ženska vadnica, društvo „*Società operaia*“ in risarska šola g. *Zernitz-ova* v Terstu, mestni zavod zapuščenih dečkov in dež. zavod za gluhoneme v Gorici za risanje.

D.

„Častno omembo“

je »jury« priznala 13 osebam in 54 zavodom, šolam etc. Ti so:

P. n. gg. *Viktor vitez Castiglioni*, mestn. žensk. izobražev. prof. v Terstu, za zbirko telovadskih pesmi. *Aleksander Ciatto*, učitelj v Terstu, za učensko knjižnico. *Anton Gallo*, učitelj c. kr. vadnice v Gorici, za krajeznanstvo. *Alojzij Ipavec*, voditelj mestne deške ljudske šole v Gorici, za šolsko klop po Olomuški sestavi. *Jožef Kodelja*, učitelj v Ločniku, za računske tablice. *Ivan Lapajne*, nadučitelj v Ljutomeru, za didaktično-literarno delalnost. *Ivan Lorenzutti*, mizarski mojster v Gorici, za telovadske priprave. *Jurij Orsetič*, učitelj in otroškega verta lastnik v Terstu, za pripomočke k nazornemu uku. *Jakob Pocar*, učitelj v Strassoldo-u, za pripravo polajšujočo začetno čitanje (Gestell mit Setzkasten). *Alojzij Štrekelj*, podučitelj v Komnu, za delalnost v povzdigo kmetijstva. *Tamaj*, prof. v Terstu, za modele kristalov. *France Timeus*, ravnatelj mestn. žensk. izobraževališča v Terstu, za sestavo beril za ital. lj. šole. *Vascotti Simeon*, učitelj v kaznovalnici v Kopru, za ital. slovnico za ljudske šole. Šestrazr. dekl. šola (mestna) v Gorici za vezenje, šivanje platnine in kvačkanje. Zavod za gluhoneme v Gorici za pletenje. *Sirotišče* v Gorici za vozlanje. Šola šols. sester v Gorici za vozlanje. Enorazr. šola v *Ajdovščini* za kvačkanje. Enorazr. šola v *Cervignano-u* za šivanje platnine. Enorazr. šola v *Fiumicello-u* za pletenje. Dvorazredna (mešana) šola v *Kamenjah* za kvačkanje, pletenje in za ljudsko-šolsko knjižnico. Trirazr. (mešana) šola v *Kobaridu* za pletenje. Dvorazr. šola v *Korminu* za

šivanje platnine. Enorazr. šola v *Mariano-u* za šivanje platnine. Dvorazr. (mešana) šola v *Mirnu* za pletenje. Dvorazr. šola v *Ronkih* za pletenje in šivanje platnine. Dvorazr. (mešana) šola v *Solkanu* za kvačkanje. Trirazred. (mešana) šola v *Tominu* za kvačkanje in križevato šivanje. *Dekliška vадnica (mestna) v Terstu* za pletenje, kvačkanje, šivanje platnine in za križevato šivanje. *Žensk. izobraževališče (mestno) v Terstu* za šolske klopi in telovadske priprave. Trirazr. šola v *Teržiču* za pletenje. *Pervi otroški vert v Gorici* za prepletanje. *C. kr. deška vадnica v Gorici* za risarije in knjižnico. Dvorazr. (mešana) šola v *Bovcu*, trirazr. (meš.) šola v *Kobaridu*, trirazr. (mes.) šola v *Tominu*, štirirazr. šola v *Korminu*, dvorazr. šola v *Ronkih* in enorazr. v *Medeji* za **risanje**.

Enorazr. deška šola v *Ajdovščini*, enorazr. dekliška šola v *Ajelo-u*, enorazr. (mešana) šola v *Št. Andreži*, enorazr. (mešana) šola na *Barki-Vatovljah*, enorazr. (deška) šola v *Campolongo-u*, enorazr. (deška) šola v *Fiumicello-u*, *jetnišnična šola v Gorici*, enorazr. (deška) šola v *Gradu* (otoku), enorazr. (mešana) šola v *Kalu*, dvorazr. (mešana) šola v *Kamenjah*, dvorazr. (mešana) šola v *Kanalu*, dvorazr. (mešana) šola v *Križu*, enorazr. (mešana) v *Kronbergu*, enorazr. (mešana) šola v *Lokovcu*, enorazr. (deška) šola v *Mariano-u*, enorazr. (deška) šola v *Ogleji*, enorazr. (mešana) šola v *Renčah*, dvorazr. (dekl.) šola v *Ronkih*, dvorazr. (mešana) šola v *Sežani*, enorazr. (mešana) šola v *Škerbini*, enorazr. (meš.) šola v *Skopem*, dvorazr. (meš.) šola v *Solkanu*, enorazr. (meš.) šola v *Šebreljah*, enorazr. (meš.) šola v *Štjaku*, enorazr. (meš.) šola v *Št. Tomažu*, trirazr. (meš.) šola v *Tominu*, trirazr. (dekl.) šola v *Teržiču*, enorazr. (meš.) šola v *Vertobji* — vsem za **pisanje**.

Priobčil sem bolj obširno to razstavo. a) Ker je zgodovinsko važna; b) da učitelji zvedo, katere učne pripomočke razst. komisija hvali in priporoča.

— *Iz deželnih zborov.* Šolstvo je prišlo tudi letos pri zasedanji deželnih zborov tu bolj, tu manj na versto, ker dežele same plačujejo svoje učitelje, tedaj so tudi zbori mislili, da imajo, kot zastopovalci dežel, kaj govoriti. Ko beremo taka poročila, ne smemo nikdar pozabiti, da se konservativna stranka po deželnih zborih poganja: a) za samoupravo (avtonomijo) dežel, b) za pravice cerkve in družine do šole, in vsled tega c) za ljudsko šolo na verski podlagi, in ker bivajo razne narodnosti kakor n. p. na Štajerskem, Kranjskem tudi za pravice narodnega jezika po šolah. Ako tega ne bomo zgubili spred oči, bomo lože razumevali debate o šolstvu, in dasiravno učitelji ne smemo politikovati, bomo vendar spregledali, s katero stranko bi mi šli, ko bi bili v takem položaji.

V štajerskem deželnem zboru se je sprejela postava glede novega šolskega fonda, njemu pripadajo vse vstanove, dari in 7 % šolskega naklada po vseh krajih. Sicer so pa konservativni poslanci, ko je bila razprava o troških za šolstvo, kakor druga leta, tako tudi letos zapustili dvorano, prepustivši vso odgovornost (ogromne troške i. dr.) liberalni stranki.

Koroški dežel. zbor je hotel 8 letno obiskovanje šol otrokom skrajšati, t. j. nasvet, da bi bil §. 75 derž. postave 9. maja zastran skrajšanja šolske dobe tudi za Koroško veljaven, je bil izročen pravno-politiškemu odseku, isto tako je bil tudi izročen nasvet, da bi dežela ne plačala za deželne in okrajne učiteljske skupščine. Deželni zbor tudi pričakuje, da bi se tistih 10.000 gl., ki jih daje država za šolstvo obrnilo na korist občinam, keđar stavijo nove šole, tudi se je dežel. odboru naročilo, da naj tudi za l. 1877 o pravem času prosi, te podpore. — Razne prošnje učiteljev med drugim tudi, da bi se šolske zamude tako kaznovale, kakor tudi prestopki postav, so padle pod klop.

Avstrija pod Anišo. Deželni odbor je zboru poročal o šolstvu pretečenega leta in o njegovih potrebah. Od 1. septembra 1874 — do konca decembra se je za šolske stavbe potrosilo 2,260.760 gl., odkar pa je šolska postava veljava pa v ta namen 6,806.236 gl. Na Spodnje-Avstrijskem je sedaj ljudskih šol 1261, učiteljev 3992, a otrok, ki v šolo hodijo, 256.944. — Razven tega, kar se daje iz normalnega šolskega zaklada pripomočka za šolske stavbe, se je za l. 1877 privolilo tudi 30.000 gl. — Dalje so sprejeli nasveti šolskega odseka, katere je predlagal poslanec E. Sues 4. aprila: 1. Deželna prosemenišča naj se razširita na širazredno učilnico, štipendij naj bode manj in ti tudi v manjšem znesku, da ne bode troška višej, kakor ga je bilo za širazredno učilnico. 2. Slavna vlada se prav nujno prosi, naj ustanovi za Spodnje-Avstrijsko novo učiteljišče.

V Zgornje avstrijskem deželnem zboru so letale ostre pušice na novo šolo, katere je krepko odbijal deželni poglavar, in tožil zoper rovarstvo proti novi šolski postavi. Konservativni poslanci niso glasovali pri šl. predstevu.

V Tirolih se je deželni zbor sam razpustil a v sosednjem Predarlškem deželnem zboru so predlagali načert šolske postave, kakoršni še noben deželni zbor dosihmal ni pretresoval, — šolsko postavo v kerščanskem smislu, cerkev bi šole nadzorovala, višja deželna šolska oblast bi bila iz 3 udov, 2 imenuje škof, a 1. pa deželni odbor. Deržava bi imela nalog, cerkev in družina varovati v njihovih pravicah do šole, se ve, da tudi ob enem pravico nadzorovanja. Šola bi spadala v delokrog ministerstvu notranjih zadev. Postava je bila sprejeta s 13 zoper 8 glasov tudi v 3. branji, dasiravno je deželni glavar temu oporekoval.

V Moravskem zboru je dr. Fanderlik zahteval 3000 gl. v podporo za »Matico školsko«, ker so ji svitli cesar tudi s 2000 gl. pomagali. Toda nemški ustaviki so nasvet zavergli in sedaj so češki in konservativni poslanci zbornico zapustili. Sicer so bile pa tudi, kakor v Celovcu, prošnje, da bi učiteljice enako plačo imele kakor učitelje.

V Gališkem je bilo več nasvetov, da bi se učiteljem plača zboljšala.

Istrijski deželni zbor je sklenil, da se ima v Porečkem pripravištvu za slovenske in laške učitelje nemščina kot učni jezik odpraviti. (Dalj.)

— Šola c. k. rudnika v Idriji je oproščena šolnine od drugega semestra t. l. Šolnine oproščeni so tudi otroci starišev, ki ne spadajo pod Idrijo.

— **Zdihljeji k Mariji Devici našej ljubej Gospej pre-svetega Serca.** Besede Janez Volčič-eve, vglasbil Pater Angelik Hribar. 31 Marijnih pesni velja l gl. 20 kr.; na prodaj pri Giontini-u, Lerher-ju, Till-u, Klerr-u in Gerberji. To novo delo slovenskega uma živo priporočamo prijateljem cerkvenega petja.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Janez Kerne poprej začasno, sedaj stalno nadučitelj v Šent-Vidu pri Ljubljani. Gdč. Terezija Drašler, zač. učiteljica na Verhniki. Gdč. Roza Cirkelbach iz Kranjskega pride v Velikovec.

† V Kamni Gorici je umerl 15. p. m. gosp. Jakob Zupan, tamošnji učitelj r. v Zaspeh l. 1835, in v Ljubljani 11. t. m. gosp. K. Vesel, učit. pripravnik 3. leta, v 19. letu svoje starosti. N. v m. p.!